

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ОБЛІКОВА КАРТКА об'єкта культурної спадщини

**Тарасівка I, комплекс городища та селищ давньоруського часу
літописного міста Горошин (Грошин),
«Городище «Круча» X-XIII ст.», «Городище «Бурти»,
(найменування об'єкта)**

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний	Комплекс	Пам'ятка місцевого значення

1. Дата утворення об'єкта:

Давньоруський час, X-XIII ст.

2. Місцезнаходження об'єкта

с. Тарасівка Плехівської сільська рада Оржицького району Полтавської області. Розташований у межах східної околиці центральної частини с. Тарасівка Плехівської сільської ради, в ур. Круча, Лиса Гора, Бурти та ін., край схилу плато корінної тераси правого берега р. Сула, лівобережного басейну р. Дніпро.

Загальна площа бл. 13,69 га.

Географічні координати пам'ятки:

Місце розміщення	градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)	
	N	O
Центральна частина дитинця	49° 43' 55.5895" N	32° 43' 21.5233" E

Шляхи під'їзду з м. Полтави: автотрасою МОЗ до Хоролу, далі автотрасою Т1709 до села Онишки, далі трасою Т2417 до Оржиці – автошляхом 01717244 до с. Тарасівка.

3. Охоронний номер пам'ятки

1.1.995-2.16.17

4. Дати і номери рішень, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено категорію пам'ятки

Постанова Полтавської обласної ради № 287 від 23.04.1982 р.

5. Функціональне використання:

Сучасне використання	Первісне призначення	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Дитинець задернований, посад та селища місцями забудовані, більшою мірою використовуються під присадибні ділянки	Територія міста та селищ	Селітродобувний об'єкт, кладовище

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	Розташований у межах східної околиці центральної частини с. Тарасівка Плехівської сільської ради, в ур. Круча, Лиса Гора, Бурти та ін., край схилу плато корінної тераси правого берега р.
--------------	--

	Сула, лівобережного басейну р. Дніпро. Комплекс знаходиться як в межах земельних ділянок державної власності (КОАТУ 5323684202), так і на території окремих приватних територій різного цільового призначення.
Характеристика об'єкта	Комплекс у складі замку, укріпленого посаду та селищ. Дитинець розміщений на краю схилу корінної тераси правого берега р. Сула, має округлі, ближче до незначною мірою витягнутого овалу, обриси, та сучасну площу бл. 1,03 га (максимальна довжина та ширина відповідно 133 (по вісі північний схід – південний захід) x 100 (північний захід – південний схід) м). З урахуванням того, що східна ділянка руйнується розмивами, можна зробити висновки про початково трохи більшу площу дитинця, в межах 1,1-1,15 га. Укріплення дитинця збереглися по усьому периметру, зі східного боку частина їх зсунулася до урвища. Вал має складну структуру, особливо, з південно-західного та західного боку, де простежуються дво- а то й трирядові конструкції. З північного та північно-східного боку вал односкладовий (можливо, частина його обсіпалася, але його розміщення в кутку злиття яру та долини Сули обмежують можливість підступу з цього боку, а тому й додаткові укріплення тут були необов'язковими). Зі східного боку ділянка майданчика дитинця обмежена урвищем долини р. Сула, з північного — глибоким стрімким яром, по якому нині проходить дорога до річки. З півдня та заходу таких природніх укріплень не було, а тому тут, окрім вищеописаних додаткових валів (максимальними висотами 4,7-5,3 м), був і рів; якщо із західного боку він вирівняний спорудженням садиби, то з південного — зберігся і доволі непогано простежується, хоч глибина його й доволі незначна (до -0,50 м). В окремих місцях на валу (крім описаних вище природних чинників руйнування) простежуються невеликі ділянки старих та новітніх ям, багато старих заплилих провалів-улоговин (помічених ще раніше іншими дослідниками, та віднесених (здогадно, несправедливо) до слідів діяльності селітроварів), та кілька свіжих ям (в одній з яких зачисткою виявлений пропалений глиняний під печі?) виявлено на майданчику заселеної частини дитинця. Ця ділянка, оконтурена по краях валами, займає площу всього останця, і становить всього 0,30-0,40 га. В'їзд до замку був один, і знаходився він з північного (трохи зміщеного до заходу) боку. Цікавим є підвищення на території укріпленого посаду для влаштування під'їзду до "Замкових воріт", а також додаткові укріплення в дитинці у вигляді пари валів, що розташовувалися вже всередині та пролягали паралельно дорозі по обох її боках. При в'їзді до замку встановлений охоронний знак пам'ятки археології старого зразка. До дитинця з півдня та заходу примикає укріплений посад. Він має також округлу форму (з урахуванням дитинця, без нього — серпоподібну), обмежений і зі сходу урвищем берега р. Сула, з півдня — яром, по якому наразі проходить (і, певно, проходила й раніше) дорога до річки, із заходу та півночі природніх обмежувальних перепон немає. Тут (у більшій мірі із заходу, з півночі — дуже слабо) збереглися сліди укріплень у вигляді опилого валу та заплилого рову, по якому й продовжує свій

	маршрут вищеописана дорога до річища. Максимальні розміри укріпленого посаду 222 (з півдня на північ) x 192 (зі сходу на захід) (без урахування рову, зайнятого дорогою). Площа — бл. 4,22 га. Південно-східна частина посаду зайнята старим, полишеним кладовищем, що в східній своїй частині має обвалування (хоча, не виключено, що це обвалування якоїсь давньої садиби). З боку річки пролягає давній узвіз. Уся західна територія укріпленого посаду використовується під огороди (рілля), а прилегла з боку дитинця — забудована двома садибами (усі ці ділянки — значаться у приватній власності, й внесені в базу даних до Публічної кадастрової карти України). Вал північної ділянки посаду значною мірою зруйнований, тут влаштований стихійний смітник; певною мірою вони збережені із західного боку, хоча і використовуються під паркани садиб та в певних місцях заорані. Найкраще вони збереглися з південного боку, особливо — з південно-східного, де помітно наразі обвал валу (на місці розрізу Ю.Ю. Моргунова?). На поверхні розорюваної частини майданчика посаду зібрані виразні археологічні матеріали XI – першої половини XIII ст. До посаду примикають території неукріплених селищ, виявлені майже з усіх боків від городища. З північного боку селище II розташоване між двома ярами, південний з яких відділяє його від дитинця. Його протяжність з півночі на південь фіксується точно, по краях урвищ, у межах 130 м, зі сходу воно обмежене схилом корінного берега. Точну західну межу, яка пролягає по території забудованих садиб, встановити не вдалося, тому площа селища також не встановлена (орієнтовно — 1,67 га). Ділянка використовується під городництво, краї — під випас та сінокоси. З півдня розташоване селище I, оточене зі сходу тим же схилом берега річки, з півночі яром, по якому влаштована дорога, що відділяє його від посаду. У верхів'ї цього яру воно звужується. Селище I має чітко встановлені розміри: з північного сходу на південний захід його протяжність 550 м, зі сходу на захід — максимум 205 м, площа становить приблизно 6,77 га. Майже вся його територія розорюється, невелика частина зайнята покинутими та заселеними садибами. Географічні координати межових точок: <table><tr><th rowspan="2">№, місце розміщення</th><th colspan="2">градуси, мінути, секунди (датум WGS 84)</th></tr><tr><th>N</th><th>O</th></tr><tr><td>південний край</td><td>49° 43' 40.5988" N</td><td>32° 43' 13.2439" E</td></tr><tr><td>північний край</td><td>49° 44' 3.9459" N</td><td>32° 43' 18.6999" E</td></tr><tr><td>західний край</td><td>49° 43' 52.4513" N</td><td>32° 43' 9.4947" E</td></tr><tr><td>східний край</td><td>49° 43' 53.9207" N</td><td>32° 43' 25.6035" E</td></tr></table> Загальна площа – бл. 13,69 га.	№, місце розміщення	градуси, мінути, секунди (датум WGS 84)		N	O	південний край	49° 43' 40.5988" N	32° 43' 13.2439" E	північний край	49° 44' 3.9459" N	32° 43' 18.6999" E	західний край	49° 43' 52.4513" N	32° 43' 9.4947" E	східний край	49° 43' 53.9207" N	32° 43' 25.6035" E
№, місце розміщення	градуси, мінути, секунди (датум WGS 84)																	
	N	O																
південний край	49° 43' 40.5988" N	32° 43' 13.2439" E																
північний край	49° 44' 3.9459" N	32° 43' 18.6999" E																
західний край	49° 43' 52.4513" N	32° 43' 9.4947" E																
східний край	49° 43' 53.9207" N	32° 43' 25.6035" E																
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва відсутні.																	

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

Дитинець. Бл. 1,03 га.

Укріплений посад. 4,22 га.

Селище І. Бл. 6,77 га.
Селище ІІ. Бл. 1,67 га

8. Ступінь схоронності об'єкта:

Добрий, задовільний, незадовільний, аварійний	Стан збереженості об'єкта добрий (дитинець задернований, посад та селища місцями забудовані, більшою мірою використовуються під присадибні ділянки). Частина дитинця — незадовільний, зсуви у річку. Акт обстеження технічного стану № 07 від 13 листопада 2019 р.
--	---

9. Наявність науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Городище «Круча». Полтавська область, Оржицький р-н, Плехівська сільрада, с. Тарасівка	29 листопада 1974 р.	Сидоренко Г.О.	Робочий архів ЦОДПА. — 2+2 арк.

10. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Матеріали та колекції зберігаються у фондах Ермітажу (м. Санкт-Петербург, з робіт 1948 р.), Інституту археології НАН України (м. Київ, дослідження 1979 і 1987 рр.), Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського та Лубенського краєзнавчого музею (знахідки 1980 р.).
Картографічні матеріали	Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. [Карты]. — С.-Пб. : Военно-топографическое Депо, 1863-1878. — 1 атл. ([24] разв. л., [1] сб.л.). — Л. 11. Х-41-61-А-б-4. М 1:10 000.
Архівні матеріали	Городище «Круча». Полтавська область, Оржицький р-н, Плехівська сільрада, с. Тарасівка [Сидоренко Г.О. 29 листопада 1974 р.] // Робочий архів ЦОДПА. — 2+2 арк. Копилов Ф. Б. Звіт про розвідку археологічних пам'ятників в районі Середнього Посулля починаючи від Лохвиці до м. Горошина, в основному по правому березі річки Сули в 1945р. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — Спр. 1945/8. — Арк. 26-28. — Кресл. Кучера М. П. Отчет о работе экспедиции по исследованию Змиевых валов в 1979 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — Спр. 1979/24. — Арк. 16. Кучера М. П. Отчет о работе экспедиции по исследованию Змиевых валов в 1987 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — Спр. 1987/12. — Арк. 19-20. — Рис. 39-44. Ляпушкин И. И. Отчет о работе Днепровской экспедиции ИИМК АН СССР 1948 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — Спр. 1948/23. Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведовательной группы ИА АН СССР в 1980 г., на территории Сумской, Черниговской и Полтавской обл. // НА ІА НАНУ. — Ф. е. — Спр. 1980/65. — Арк. 21-23. — Рис. 46-50. Шерстюк В. В. Звіт від 08-10 жовтня 2014 р. про інвентаризацію пам'яток археології на території Оржицького району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА.
Бібліографічні матеріали	Вітрик І. С. Городища нижньої течії р. Сули / І. С. Вітрик // Археологія. — 1991. — № 1. — С. 91, 95.

	Древнерусские поселения Среднего Поднепровья : Археологическая карта / М. П. Кучера, О. В. Сухобоков, С. А. Беляева и др. – К. : Наукова думка, 1984. – С. 151. Книга Большому Чертежу / [подг. к печати и ред. К. Н. Сербиной]. – М.–Л. : Изд-во АН СССР, 1950. – С. 108, 186. Кучера М. П. Слов'яно-руські городища VIII-XIII ст. між Саном і Сіверським Дінцем / М. П. Кучера. – К. : ІА НАН України, 1999. – С. 222. – Табл. VIII. Лазаревский А. М. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII-XVIII вв. // Чтения в историческом обществе Нестора Летописца. Книга одиннадцатая / под ред. А. М. Лазаревского. – К. : Типография Корчак-Новицкого, 1896. – С. 78. Лазаревский А. М. Лубенщина и князья Вишневецкие (Матвию Терентьевичу Симонову) / Ал. Лазаревский // Киевская Старина. – К., 1896. – № 1. – С. 116-117; № 2. – С. 210-211, 226. Ляпушкин И. И. Днепровское лесостепное Левобережье в эпоху железа / И. И. Ляпушкин / АН СССР, Ин-т археологи. – М. – Л. : Изд-во АН СССР, 1961. — 384 с. – (Серия : МИА. – № 104). – С. 343-344. – № 325. Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронского // Труды XI АС в Киеве 1899 г. [под. ред. граф. П. Уваровой и С. С. Слуцкого]. – Т. I. – М. : тип. Г. Ласскера и А. Гегеля, 1901. – С. 426-427.
--	--

11. До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконання	Виконавець
<i>Планіграфічні матеріали</i>			
Загальний план розміщення пам'ятки. <i>Основа:</i> Х-41-61-А-б-4. М 1:10 000.	1	2019	Шерстюк В. В.
Комплекс городища та селищ давньоруського часу Полтавська область, Оржицький район, Плехівська сільська рада, с. Тарасівка. Загальний план місця розташування комплексу пам'яток міста «Горошин», городища та околиць.	1	2018	Шерстюк В. В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. План комплексу.	1	2019	Шерстюк В.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. Ортофотоплан. Зйомки квадрокоптером.	1	2019	Коротя О.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. Ортофотоплан, з матрицею висот. Зйомки квадрокоптером.	1	2019	Коротя О.В.
<i>Фотофіксація</i>			
Тарасівське городище, літописний Горошин. Дитинець, частина посаду. Зйомки квадрокоптером. З півдня.	1	2019	Коротя О.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. Дитинець, частина посаду. Зйомки квадрокоптером. З північного сходу.	1	2019	Коротя О.В.

Тарасівське городище, літописний Горошин. Панорама з прилеглою територією.	2	2018	Шерстюк В.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. В'їзд до дитинця. З північного заходу, Південна частина дитинця.	2	2014	Шерстюк В.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. Вал дитинця на в'їзді. Охоронний знак. З північного сходу, Укріплений посад, західна частина.	2	2014	Шерстюк В.В.
Тарасівське городище, літописний Горошин. Знахідки з городища та селищ, Ю.Ю. Моргунова та В.В. Шерстюка. Кераміка, кістка, камінь.	2	1996 р. 2016 р.	Моргунов Ю.Ю. Шерстюк В.В.

Облікову картку склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Директор Комунального закладу «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Магістр історії, педагогіка і методика середньої освіти	В. В. Шерстюк		27.11.2019

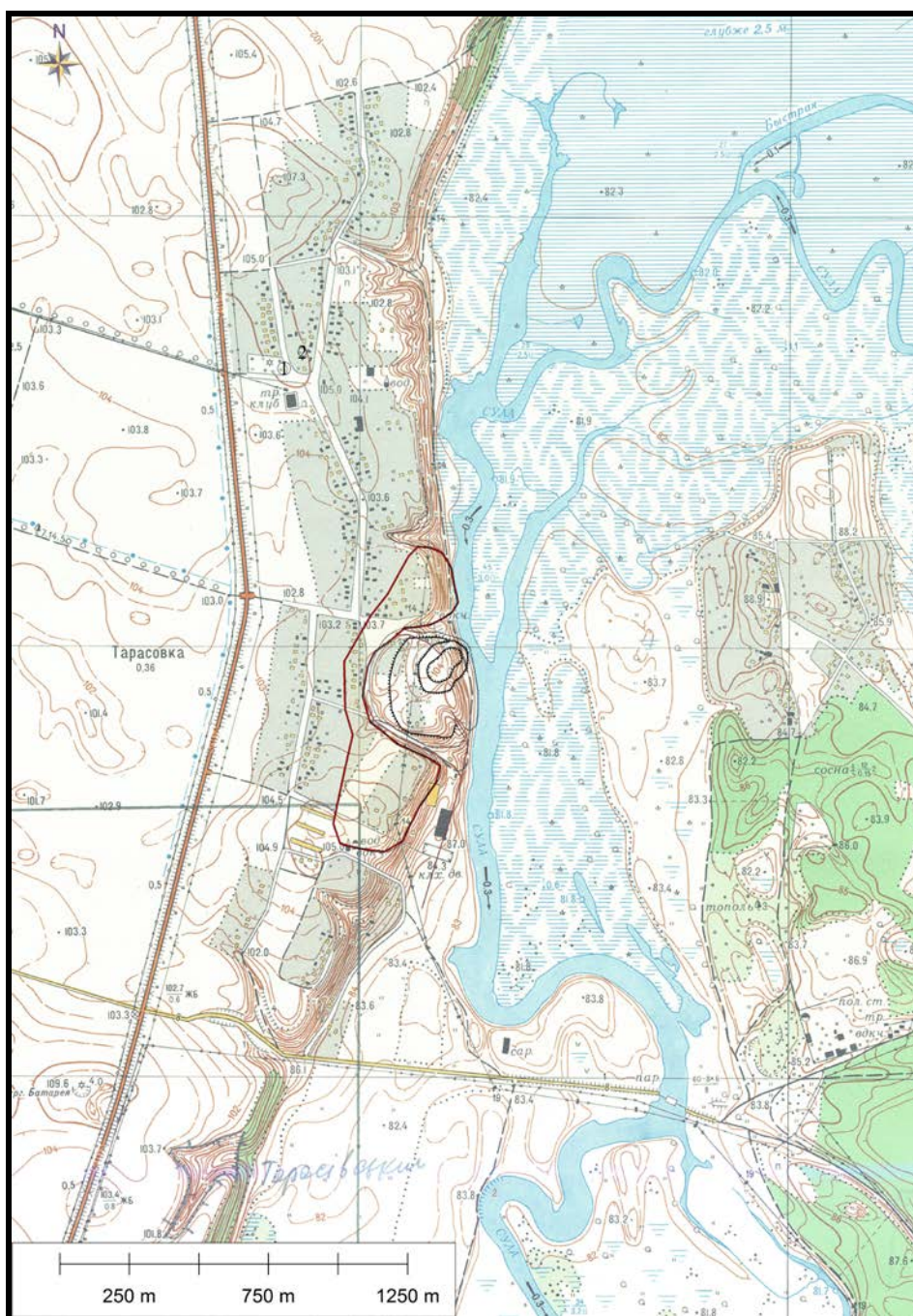
Керівник органу охорони культурної спадщини —

Директор Департаменту культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації держадміністрації

В. В. Вождасенко

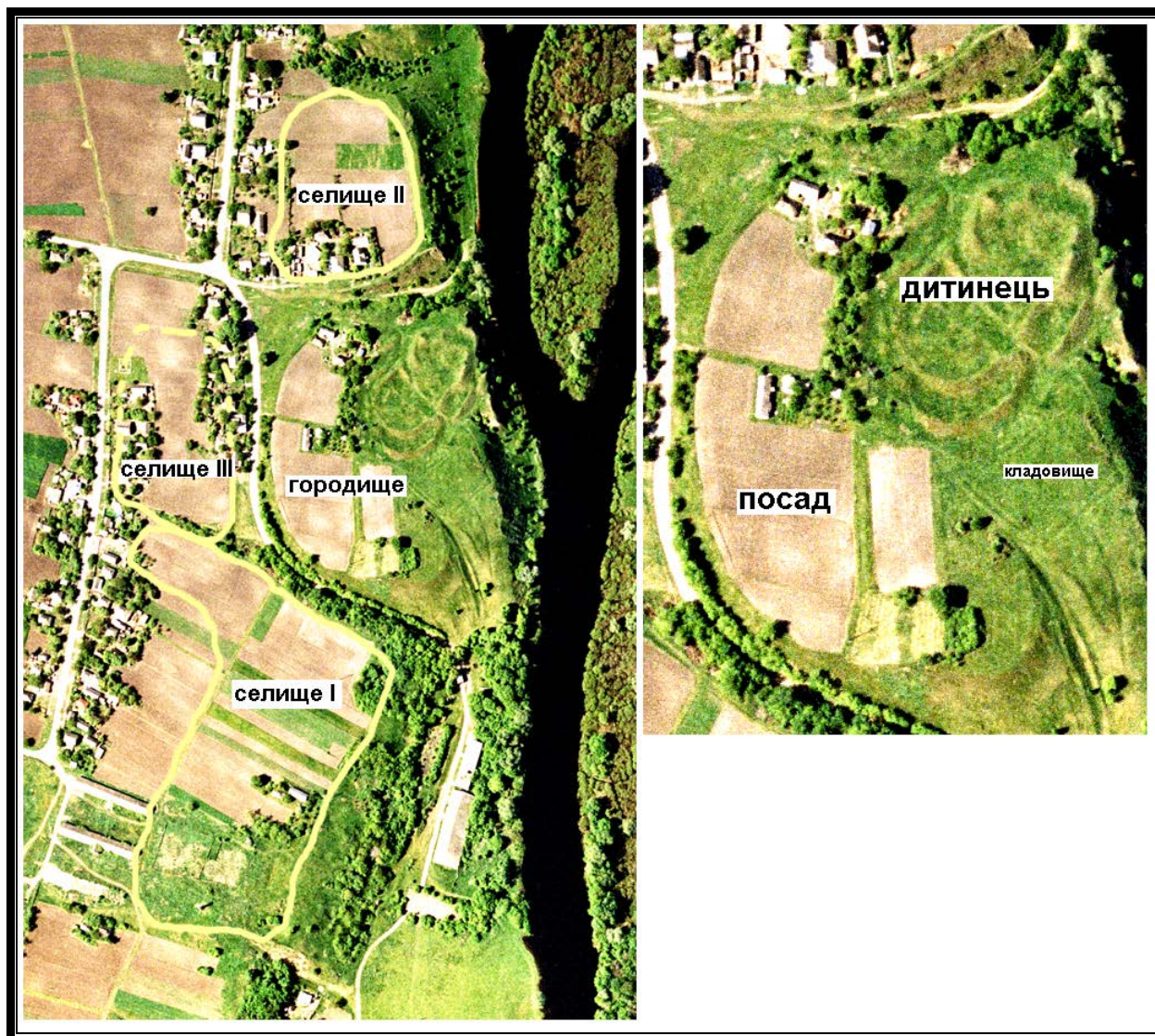
Ілюстрації

1. Загальний план розміщення пам'ятки.
 Основа: Х-41-61-А-б-4. М 1:10 000.

Шерстюк В.В., 2019.

**2. Комплекс городища та селищ давньоруського часу Полтавська область,
Оржицький район, Плехівська сільська рада, с. Тарасівка.**
Загальний план місця розташування комплексу пам'яток міста
«Горошин», городища та околиць.

Підг. Шерстюк В.В., 2018 р.

3. Тарасівське городище, літописний Горошин. План комплексу.

Підг. Шерстюк В.В., 2019 р.

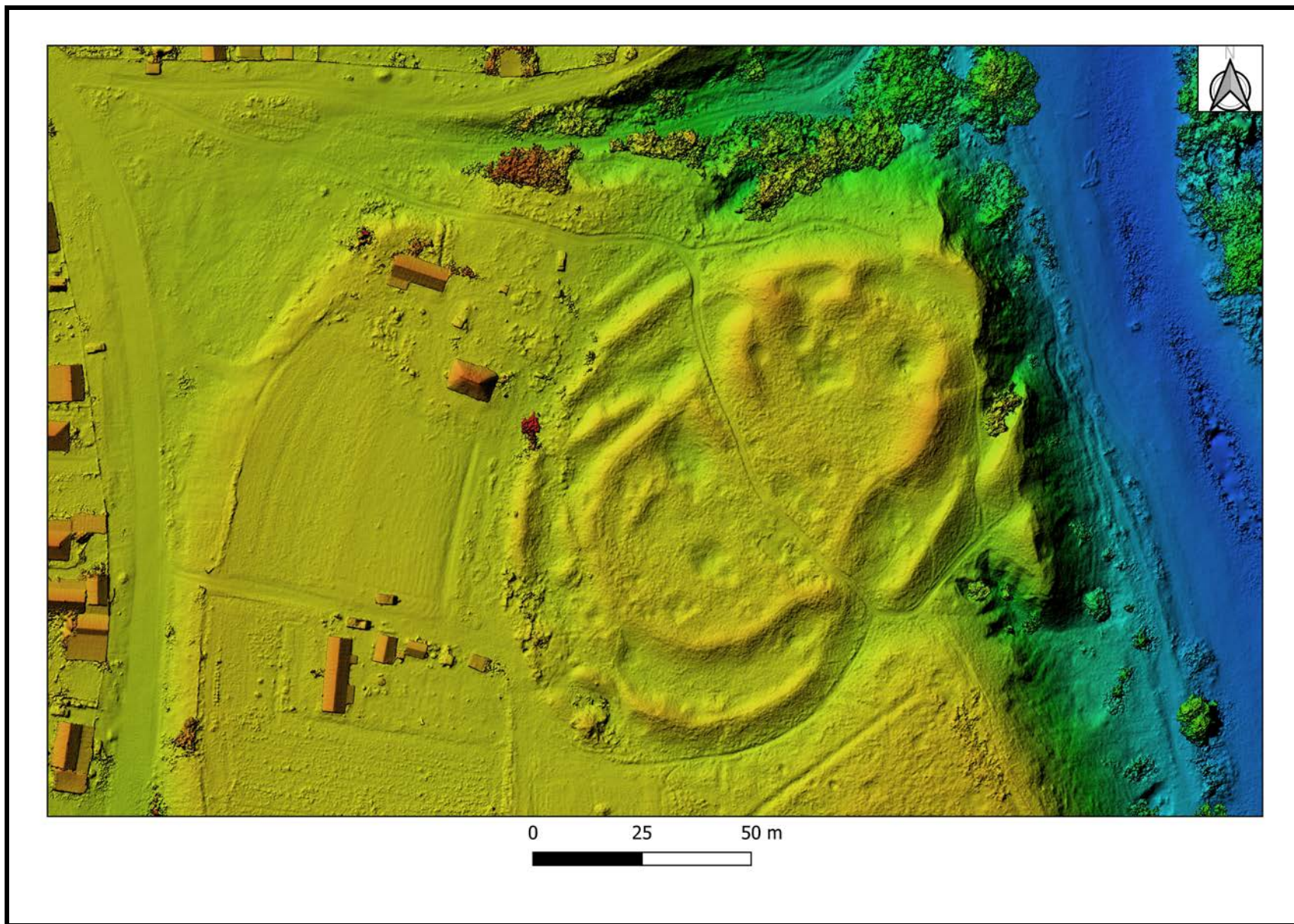

4. Тарасівське городище, літописний Горошин.

Ортофотоплан. Зйомки квадрокоптером.

Підг. Коротя О.В., 2019 р.

5. Тарасівське городище, літописний Горошин.
Ортофотоплан, з матрицею висот. Зйомки квадрокоптером.

Підг. Коротя О.В., 2019 р.

6. Тарасівське городище, літописний Горошин.
Дитинець, частина посаду. Зйомки квадрокоптером. З півдня.

Підг. Коротя О.В., 2019 р.

7. Тарасівське городище, літописний Горошин.
Дитинець, частина посаду. Зйомки квадрокоптером. З північного сходу.

Підг. Коротя О.В., 2019 р.

8-9. Тарасівське городище, літописний Горошин. Панорама з прилеглою територією. Підг. Шерстюк В.В., 2018.

10-11. Тарасівське городище, літописний Горошин.
В'їзд до дитинця. З північного заходу (10), Південна частина дитинця (11).

Підг. Шерстюк В.В., 2014.

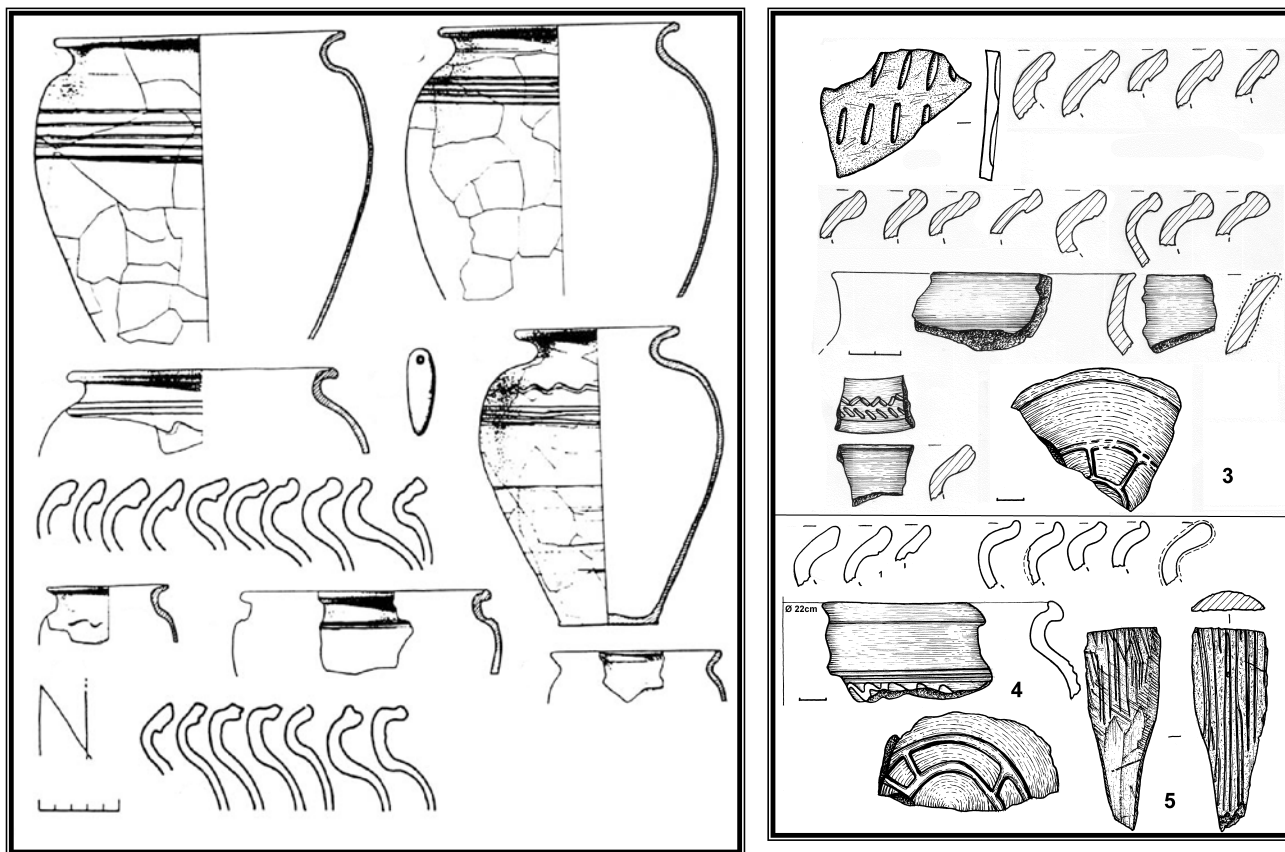

12-13. Тарасівське городище, літописний Горошин.
Вал дитинця на в'їзді. Охоронний знак. З північного сходу (12), Укріплений посад,
західна частина (13).

Підг. Шерстюк В.В., 2014.

14-15. Тарасівське городище, літописний Горошин.

Знахідки з городища та селищ, Ю.Ю. Моргунова та В.В. Шерстюка. Кераміка, кістка, камінь.

За: Моргунов Ю.Ю., 1996 р., Шерстюк В.В., 2016 р..